

ఉప్పు కర్మారంబు ఒక్క పోలిక నుండు
చూడ చూడ రుచుల జాడ వేరు
పురుషులందు పుణ్య పురుషులు వేరయా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఉప్పు, కర్మారంబులు రెండూ కూడా చూడటానికి ఒకే విధముగా కనిపిస్తాయి. కానీ పరిశీలించి చూచినప్పుడు వాటి రుచులు, గుణములు వేరువేరుగా ఉంటాయి. ఉప్పు ఉప్పగాను, కర్మారం కొంచెం ఘటుగాను ఉంటుంది. అదే విధముగా మనుష్యులంతా చూడటానికి ఒకే విధముగా అవయవ లక్షణములు, ఆకారములు కలిగి ఉన్నా కూడా మామూలు మనుషుల కంటే గొప్పవారి లక్షణములను పరిశీలించి తెలుసుకొనగలిగననో అవి విలక్షణముగా నుండునని భావము.

అనుషుగాని చోట నథికులమనరాదు
కొంచెముండుటెల్ల కొదువగాదు
కొండ అద్దమందు కొంచెమై యుండడా?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: మనకు తగని ప్రదేశములో మనల్ని మనం గొప్పవారమని చెప్పుకోవడం ఎంతమాత్రం మంచిది కాదు. మనకు గల గొప్పతనమును, ఆధిక్యతను ప్రదర్శించకపోయినంత మాత్రాన మన ఔన్నత్యమునకు భంగము కలుగదు. కొండ ఎంత పెద్దదైననూ అద్దములో చూచినపుడు చిన్నదిగానే కనిపించును గదా! అయినంత మాత్రాన చిన్నది అయిపోదు కదా! అలాగే మన గొప్పతనం మనమే చెప్పుకోనంత మాత్రాన మన ఔన్నత్యం తగ్గిపోదు.

గంగిగోవు పాలు గరిటెడైనను చాలు
కడివెడైననేమి ఖరము పాలు
భక్తి గలుగు కూడు వట్టిడైనను చాలు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఓ వేమ! మంచి ఆవు పాలు గరిటెడు అయినను ఉపయోగముగ ఉండును. కానీ కడవ నిండా ఉన్న గాడిద పాలతో పనియేమి? భక్తితో పెట్టిన భోజనము కొద్దిగ అయిన చాలునుగదా అని అర్థం.

నిక్కమైన మంచి నీల మొక్కటి చాలు
తశుకుబెళుకు రాళ్ళు తట్టడేల?
చాటు పద్యములను చాలదా ఒక్కటి
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: వేమ! నిజమైన మంచి నీలము ఒక్కటి ఉన్నా చాలు కదా! అంతేగానీ ఊరక మెరిసెడి గాజురాళ్ళు తట్టడు ఉన్నను వ్యాధమే. అలాగే అనేక రసహీన పద్యములు వినేకంటే ఒక్కచాటు పద్యము విన్న చాలును కదా అని భావము.

అల్పబుద్ధివాని కథికారమిచ్చిన
దొడ్డవారినెల్ల తొలగగొట్టు
చెప్పు తినెడు కుక్క చెరకు తీపెరుగునా?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: “బుద్ధి తక్కువవానికి అధికారం ఇచ్చినట్టతే మిడిసి పాటుతో చెలరేగి ఉత్తములైన వారిని అవమానించి, దూరంగా తరిమి వేస్తాడట. అల్పాల స్వభావమే అంత! వాళ్ళ స్వభావం కుక్క స్వభావం వంటింది. చెప్పులు తినే కుక్కకు చెరుకు రుచి ఎలా తెలుస్తుంది? అంటే చెప్పులు తినే కుక్కకు చెప్పుల రుచే తెలుస్తుంది కానీ చెరుకు రుచి తెలియదు కదా అని భావము....

తల్లిదండ్రి మీద దయలేని పుత్రుడు
పుట్టునేమి వాడు గిట్టునేమి
పుట్టులేని చెదలు పుట్టువా గిట్టువా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఓ వేమా! తల్లిదండ్రులపై ప్రేమలేని కుమారుడు పుట్టినను, చచ్చినను ఒకటే. పుట్టులలో పుట్టి ఎవరికి ఉపయోగముల లేక ఆ పుట్టులోనే వచ్చేడు చెదపురుగుల వలె తిల్లిదండ్రులపై ప్రేమలేని కుమారుని జన్మ వ్యాధము కదా! అంటే తల్లి తండ్రుల మీద ప్రేమ, గౌరవం లేని పిల్లలు ఉన్నను లేనట్టే అని అర్థము.

మేడిపండు చూడ మేలిషై యుండును
 పొట్ట విచ్చి చూడ పురుగులుండు
 పిరికివాని మదిని బింకమీలాగురా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఓ వేమా! పైకి మేడిపండు ఎర్రగా పండి చక్కగా కనిపించును. దానిని చీల్చి చూస్తే పొట్టలో పురుగులు కనిపిస్తాయి. అలాగే పిరికివాడు పైకి ఎంత గాంభీర్యమును ప్రదర్శించినప్పటికీ లోలోపల పిరికివాడుగానే ఉంటాడు. అంటే పిరికివాని గాంభీర్యమంతా పైపైనే అని భావము.

వేరుపురుగు చేరి వృక్షంబు జెఱచును
 చీడపురుగు చేరి చెట్టు చెఱచు!
 కుత్తింతుడు చేరి గుణవంతు చెఱచురా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!!

భావము: ఓ వేమా! ఓ మహా వృక్షమునకు అడుగు భాగమున చేరిన వేఱు పురుగు ఆ వృక్షమును చంపివేయును. ఒక చీడపురుగు చెట్టును నాశనము చేయును. అట్లే దుర్మార్గుడు మంచివారిని చెడగొట్టును గదా!

ఆల్చిడెపుడుంబిల్చు నాడంబిరముగాను
 నజ్ఞనుండు బిల్చు చల్లగాను
 కంచు ప్రోగునట్టు కనకంబు ప్రోగునా?
 విశ్వదాభిరామా మినుర మేమ!

భావము: తక్కువ బుద్ధిగలవాడు ఎప్పుడునూ గొప్పలు చెప్పుచుండును. మంచి బుద్ధిగలవాడు తగినంత మాత్రముగే మాటలాడును. అంటే లేని గొప్పలు చెప్పుక తగుమాత్రంగానే మాట్లాడతాడు. అయినా కంచు ప్రోగినంత పెద్దగా బంగారము ప్రోగదు కదా!

కుండ కుంభ మండ్రు కొండ పర్వత మండ్రు
 యుష్ణ లవంజమండ్రు యెకటిగాదే?
 భాషలింతె వేఱు పరతత్వ మొక్కటే
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: సంస్కృతంలో కుండను కుంభమని అంటారు. ఉష్ణము లవణం అంటారు. కొండను పర్వతం అంటారు. ఇక్కడ భాష మత్రమే వేరు. అంటే కొండను కుంభం అని అన్నా, ఉష్ణము లవణం అని అన్నా వాటి అర్థం ఒక్కటే అలాగే అసలు పదార్థం కూడా ఒక్కటే. మీరు రామ అనంది, ఏసు అనంది, నానక్ అనంది కేవలం పేర్లు మార్చే కానీ పరమాత్ముడు ఒక్కడే. భాష వేరైనా భావమొక్కటే. మతాలు వేరైనా మనుష్యులొక్కటే అనే సమతాభావాన్ని పెంచుకోవాలని వేమన చెప్పున్నాడు.

ప్రియములేని విందు పిండి వంటల చేటు
 భక్తిలేని పూజ పత్రి చేటు
 పాత్రమొఱుగని యావి బంగారు చేటురా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ప్రేమలేని అన్న సంతర్పణము నందు పిండివంటలు వ్యర్థము. అనర్హుడికి దానం ఇచ్చిన అంటే అపాత్రదానం చేసినందువలన బంగారము వన్నె తగ్గిపోతుంది. ఆ రీతిగానే దేవునిపై నమ్మకం లేనప్పుడు ఎన్నో రకాల పూలతో పూజ చేసిన ఉపయోగము లేదు కదా! అటువంటి పూజ వ్యర్థము కదా అని అర్థం.

విద్యలేనివాడు విద్యాంసు చేరువ
 నుండగానే పండితుడుగాడు
 కొలని హంసలకడ గొక్కెరలున్నట్లు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!!

భావము: విద్యలేని వాడు విద్యాంసుల దగ్గర ఉన్నంత మాత్రాన వాడు ఎప్పటికీ వాద్యాంసుడు కాలేడు. సరోవరంలోని రాజహంసల సమూహంలో కొంగ ఉన్నంత మాత్రాన అది రాజహంస అవుతుందా? కొంగ కొంగే... హంస హంసే... కదా!

మిరెము గింజ చూడ మీంద నల్లగనుండు
కొఱికి చూడ లోనఁజుఱుకు మనును
నజ్జునులగువారి సారమిట్టుండురా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మిరియపు గింజ పైకి చూచినచో నల్లగా యున్ననూ కొఱికి చూచినచో కారముగా మంట కల్పను. ఆ విధముగానే మంచివాడు పైకి చూచుటకు అలంకారములు లేకపోయిననూ, లోపల హృదయము నందు మేఘాసంపత్తి నిండియుండునని భావము.

చంపదగినట్టి శత్రువు తనచేత
చిక్కెనేని కీడు చేయరాదు
పొసగమేలు చేసి పొమ్మునుట మేలు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఓ వేమ! చంప తగిన శత్రువు చేతిలో చిక్కెనప్పుడు అతనిని చంపక, హని చేయక మేలు చేసి పొమ్మునుట మేలు. అదే అతనికి శిక్ష అగును.

కులములోనొకడు గుణవంతుడండీన
కులము వెలయు వాని గుణము చేత!
వెలయు వనములోన మలయజంణన్నట్టు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!!

భావము: ఓ వేమ! అడవిలో ఒక్క మంచిగంధపు చెట్టున్నను ఆ అడవి అంతటిని తన సుగంధము వ్యాపింప చేయును. అట్లే వంశములో ఒక్కడు ఉత్తముడు ఉన్నను వాని గుణముల చేత ఆ వంశమంతయు మంచి పేరు పొందును.

పట్ట పట్టరాదు పట్టి విడువరాదు
 పట్టనేని బిగియంబట్టవలయుఁ
 బట్టి విడుటకన్న బరగఁజచ్చుట మేలు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: కార్యమునకు ముందు పట్టుదల పట్టరాదు. పట్టుదల పట్టిన తర్వాత అనుకున్నది సాధించే వరకు పట్టువదల రాదు. పట్టుపట్టి విడుచుట కాన్న చచ్చుట మంచిది.

తప్పులెన్నువారు తండోపతండంబు
 లుర్వి జరులకెల్ల నుండుఁదప్పు
 తప్పులెన్నువారు తమ తప్పులెఱుగరు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఎదుటివారి తప్పులను లెక్కించువారు ఈ లోకములో ఎంతోమంది ఉన్నారు. కానీ తనుచేసిన తప్పులను తెలుసుకొనువారు మాత్రం కొందరే ఉంటారు. అయినా ఇతరుల తప్పులెన్నువారు తమ తప్పులను తెలుసుకోలేరు వేమా!

ఆలి మాటలు విని అన్నదమ్ములంబాసి
 వేతె పోవువాండు వెళ్లివాడు!
 కుక్క తోకఁబట్టి గోదావరీదునా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఓ వేమ! తన పెంఢ్లాము మాటలు విని వేరే కాపురము పెట్టువాడు నిజంగా వెప్రివాడు. ఎట్లనగా కుక్క తోక పట్టుకుని గోదావరీ నది దాటుట ఎవరికైనా సాధ్యమా?

వానరాకడయును బ్రాణంబు పోకడ
కానంబడ దదెంత ఫునునికైన
గానంబడిన మీంద గలియెట్లు నడచురా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: వర్షము వచ్చట, ప్రాణము పోవుట ఏ మనుజునకైనా తెలియదు. అది తెలిసినచో కలికాలము ముందుకు నడవదు వేమా! అనగా ఎప్పుడు వర్షము వస్తుందో కచ్చితంగా ఎవ్వరూ చెప్పలేరు. అలాగే ఏ మనిషి ప్రాణం ఎప్పుడు పోతుందో కూడా తెలియదు. ఒకవేళ అదే కనుక తెలిస్తే కలికాలము ముందుకు నడవదు కదా!

చిప్పబడ్డ స్వాతిచినుకు ముత్యంబాయె
నీటబడ్డ చినుకు నీటంగలిసె
బ్రాహ్మిగల్లు చోట ఫలమేల తప్పురా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: స్వాతి కార్యాలయందు వర్షపు బిందువు ముత్యపు చిప్పయందు పడినచో అది ముత్యం అవుతుంది. ఒకవేళ అదే వర్షపు బిందువు నీటియందు పడినచో నీటిలో కలసిపోవును. కాబట్టి ప్రాప్తం ఉన్నట్టెతే అర్ధప్పము ఎక్కడికినీ పోదని భావించు వేమా!

మాటలాడ నేర్చి మనసు రంజిల జేసి
వరగ ప్రియము జెప్పి బడలకున్న
నాకరి చేతి సామ్యులూరక వచ్చునా?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: మంచి మాటలు పలికి, మనసును రంజింపజేసి, ప్రియంగా హితవులు జెప్పి ఇతరులకు ఆనందం కలుగజేసినప్పుడే వారి నుండి ధనాన్ని పొందగలుగుతాము. కనుక సమధుర, సరస సంభాషణ అన్ని వేళలా లాభదాయకం అని తెలుసుకోండి.

హీనుడెన్ని విద్యలిల నబ్యనించిన
 ఘనుడుగాడు మెతుకు జరుడెగాని
 పరిమళములు గర్జభము మోయ ఘనమౌనె
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఎంతటి ఉన్నతవిద్యావంతుడైనా, బహు గ్రంథపారాయణుడైనా మూర్ఖుడు ఎప్పటికీ గొప్పవాడు కాలేదు. సుగంధ పరిమళాలు రాసుకున్నంత మాత్రాన గాడిద ఘనమైనది అవుతుందా? కాదు కదా! గాడిద గాడిదే అవుతుంది కదా!!

ఆత్మశుద్ధి లేని ఆచారమదియేల?
 భాండ శుద్ధి లేని పాకమేల?
 చిత్తశుద్ధి లేని శివపూజలేలరా?
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఆత్మశుద్ధి లేని ఆచారము, పాత్ర శుద్ధముగా లేని పాత్రలలో వండిన వంటకములు, అలాగే చిత్తశుద్ధి లేని పూజలు అన్నీ నిష్ప్రయోజనములని భావము.

తనువు ఎవరి సొమ్ము తనదని పోషించ
 ధనము ఎవరి సొమ్ము దాచికొనగ
 ప్రాణము ఎవరి సొమ్ము పొయకుండగ
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఈ శరీరము ఎవరి సొమ్ము? ఈ ధనము ఎవరిది? ప్రాణము ఎవరి సొమ్ము అని పోకుండా నిలపగలము? అంటే మనం పుట్టేటప్పుడు మనవెంట ఏదీ తీసుకుని రాలేదు... అలాగే పోయేటప్పుడు మనం తీసుకుని పోయేది ఏది లేదు కానీ మధ్య జీవితం అంతా శరీరాన్ని పోషిస్తూ మంచి మంచి బట్టలు వేస్తూ డబ్బు సంపాదన వెంట పరుగులు తీస్తూ ఉంటాము. కాబట్టి మనిషి తామరాకు మీద నీటిబొట్టులా ఉంటూ జీవితాన్ని గడపాలి. దేవుని స్నానమ్ము తన జీవితాన్ని జీవించాలే కానీ ఎండమావుల వెంట పరుగులు తీయరాదు అని భావము...

నీళ్లలోన మొసలి నిగిడి యేనుఁగుఁ దీయు
 బైటఁ కుక్క చేత భంగపదును!
 స్థానబల్యుగాని తన బల్యు గాదయా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: ఓ వేమ! నీళ్లలో ఉన్న మొసలి చిన్నదైనను ఏనుగును కూడా నీటిలోకి లాగి చంపగలదు. కానీ ఆ మొసలి తన స్థానమైన నీటి నుంచి బయటకు వచ్చినప్పుడు కుక్క చేత కూడా ఓడింపబడును. మొసలికి ఆ బలము స్థానము వలన వచ్చిన బలమే కానీ తన స్వంత బలము కాదు.

జీవిజంపుటెల్ల శివభక్తి తప్పుటే
 జీవునరసి కనుడు శివుడే యగును!
 జీవుడు శివుడనుట సిద్ధంబు తెలియరా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

భావము: జీవుడికి, శివుడికి మధ్య బేధం లేదు. తరచి చూస్తే జీవుడే శివుడు. శివుడే జీవుడు. ఏ జీవినీ హీనంగా చూడరాదు. జీవిని చంపడమంటే శివభక్తి తప్పుడమే. జీవహింసమహాపాపం అన్నారు పెద్దలు.

ఎరుగనివాని దెలువ నెవ్వడైనను జాలు
 నొరుల వశముగాదు టిగుదెల్పు!
 యేటివంక దీర్ఘ నెవ్వరితరమయా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!!

భావము: తెలుసుకోవాలనే జిజ్ఞాస గలవారికి తెలియజెప్పుడం అందరికీ సులభమే, తాపట్టిన కుందేటికి మూడేకాట్లు అని వాదించడం మూర్ఖుని సహాజ లక్ష్మణం. అలాంటి వాడికి తెలియజెప్పుడం ఎవరి తరం కాదు. ఏటికుండే ప్రకృతి సిద్ధమైన వంపును సరిచేయడం ఎవరికి సాధ్యమవుతుంది? అలాగే మూర్ఖుడిని కూడా సరిచేయలేము.

ముష్టి వేవచెట్టు మొదలుగా బ్రజలకు
వరగ మూలికలకు వనికివచ్చు!
నిర్దయుండు ఖలుడు నీచుడెందులకగు?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: విషపుక్కమైన ముష్టి అమిత చేదుగా ఉండే వేప కూడా ఔషధరూపంగానైనా లోకానికి ఉపమోగపడుతాయి. కానీ దుర్మార్గుడు సంఘూనికి ఏ విధంగానూ ఉపమోగపడడు సరికదా, హోని కూడా చేస్తాడు.

వంపుకర్తగాచి వంపు తీర్చుగవచ్చు
కొండలన్ని పిండిగౌట్టువచ్చు!
కరినచిత్తు మనసు కరిగింపరాదు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: వంకర కర్తృను మంటలో వేడి చేసి తిన్నగా చేయవచ్చు. కొండలను పిండి చేయవచ్చు. కరినచిత్తుని దయావందునిగా మార్చలేం.

కనగ సామ్యులెన్నో కనకంబుగొక్కటి
వనుల వన్నె లెన్నో పాలొకటియో!
పుష్పజాతులెన్నో పూజయొక్కటి నుమీ
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఆభరణములు వేరైనా బంగారమొక్కటే. పశువుల రంగులు వేరైనా పాలు ఒక్కటే. సుగంధ సంభరిత పుష్పజాతులు వేరైనా చేసే పూజ మాత్రం ఒక్కటే. అలాగే శాస్త్ర పరిజ్ఞనము గల పండితులు వేరైనా జ్ఞానం మాత్రం ఒక్కటే.

వగలుడుగ సానలుడుగును
 వగపుడుగం గోర్కెలుడుగు వడిజన్మంబుల్
 తగులుడుగు భోగముడిగ్గి
 త్రిగుణంబును నుడగముక్తి తెరువగు వేమా?

భావము: విరోధాలు లేనప్పుడు ఆశలు ఉండవు. విచరం లేకపోతే కోరికలుండవు. సుఖం నశించినప్పుడు అనురాగం ఉండదు. త్రిగుణాలు నశిస్తేనే ముక్తి కలుగుతుంది.

మర్మమెఱుగక లేక మతములు కల్పించి
 యుర్విజనులు దుఃఖ మొందుచుంద్రు!
 గాజుటింటి కుక్క కళవళవడురీతి
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: అద్దాలగదిలో కుక్క దర్శణంలో తన ప్రతిభింబమును చూసి కలతపడి ఏ విధంగా బాధపడుతుందో, అలాగే మూడు జనులు ఆత్మతత్త్వం తెలుసుకోలేక, విభిన్న మతాలను కల్పించి, మత మౌడ్యంలో చిక్కుకుని, ఒకరినొకరు ద్వేషించుకొనుచూ, దుఃఖముతో కాలం గదుపుతున్నారు.

నిజానికి పరబ్రహ్మం ఒక్కటే అని గుర్తించలేని అజ్ఞాన స్థితిలో ఉన్నారు. అది గుర్తించగలిగినప్పుడు అంతా అనందమే...

లోభమోహములను ప్రాభవములు తప్పు
 తలచిన పనులెల్ల తప్పించనును!
 తానొకటి దలచిన దైవమొండగుచుండు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: లోభం, మోహం ఉండేవారికి గొప్పతనం ఉండదు. అటువంటి వారు తలచిన పనులు జరగవు. తానొకటి తలిస్తే దైవమొకటి తలచుట సామాన్యం.

కలిమి కలిగియుండు కరిన భావము చెంది
 తెలియలేరు ప్రజలు తెలివిలేక!
 కలిమి వెన్నెలగతి గానంగలేరయా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: సిరిసంపదలు శాశ్వతములని తలచి ధన గర్వంతో కరిన చిత్తులై, ఎవ్వరినీ లెక్క చేయకుండా కొందరు లోకంలో సంచరిస్తూ ఉంటారు. కానీ ఈ ఐశ్వర్యాలు, సుఖభోగాలు వెన్నెల వలె అస్థిరమని గ్రహించలేక పోవడం ఎంత అజ్ఞానం!

పనస తొనలకన్న పంచదారలకన్న
 జుంటితేనె కన్న జున్నకన్న!
 చెరకు రసముకిన్న చెలుల మాటలె తీపి
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: పనసతొనలు, పంచదార, తేనె, జున్నపీటి అన్నింటి కంటే యువతుల మాటలే మిక్కిలి మధురంగా ఉంటాయి అని భావము.

నిండు నదులు పాఱునిల్చి గంభీరమై
 వెళ్ళివాగు పాఱు వేగంబోరి!
 అల్పండాండు రీతి నధికుండు నాండునా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: గొప్పనదులు నిదానముగాను, గంభీరముగాను నెట్లు ప్రవహించునో, చిన్న నదులు, వంకలు అతి వేగముగా పారివట్లు ప్రవహించునో, అట్లే యోగ్యుడు నిదానముగా గంభీరముగా మాట్లాడును. నీమదు బడబడ వాగుచూ యుండును.

వనుల వన్నెవేరు పాలెల్ల ఒక్కటి
పుష్పజాతి వేరు పూజ ఒక్కటి!
దర్శనంబులారు దైవంబు ఒక్కటి
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మనుషులంతా ఒక్కటి. పశువులు వేరువేరు రంగులతో ఉన్నప్పటికీ అవి ఇచ్చే పాలు మాత్రం తెల్లగానే ఉంటాయి. అలాగే మనుషులు వివిధ వర్ణాలవారైనా మనుషులు ఒకటిగా ఉండాలని ఒకటిగా మసలుకోవాలని అంటాడు వేమన. పుషులు వేరు వేరు రంగులతో ఉన్నా - పూజకు ఉపయోగపడడంలో అన్నీ ఒక్కటే గదా!

పూజకన్న నెంచ బుద్ధి నిదానంబు
మాటకన్న నెంచ మనసు దృఢము!
కులముకనన నెంచ గుణము ప్రధానంబు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: దేవుని పూజలకంటే నిశ్చలమైన బుద్ధి ఉండుట మంచిది. మాటలు చెప్పుట కంటే నిశ్చలమైన మనస్సు కల్గి యుండుట మంచిది. వంశము యొక్క గొప్పతనము కంటే వ్యక్తి యొక్క మంచితనము ముఖ్యము.

నేరనన్నవాండె నేర్పరి మహిలోన
నేర్తునన్నవాండు నిందం జెందు!
ఊరకున్నవాండె యుత్తమ యోగిరా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: తెలివిగల వాడు తనకేమియును తెలియదు అని నిదానముగా మాటల్లాడును. ఒకవేళ ఏదైనా విషయము తనకు తెలియునని అనిసచో ఇతరులు అతనిషో వాదించడం మొదలుపెడతారు. ఈ వాడన వలన అపకీర్తి రావచ్చు. కాబట్టి తెలివిగలవాడు బుచ్చివలె మౌనముగా యుండును. తెలివి తక్కువ వాడు అన్నియు తెలిసినట్లు నటన చేయుచూ చివరకు అపనిందను పొందగలడు.

వరనారీ సోదరుండై
 వరధనముల కానవడక! వంచరహిత చారై
 వరులలిగిన తానలగక
 వరులెన్నగ బ్రతుకువాడు ! ప్రాజ్ఞుడు వేమా!

భావము: తోటి స్త్రీలను సోదరిలుగా భావించి, పరుల ధనమును సేకరించుట మానివేసి, ఇతరులు కోపగించిననూ తాను కోపగించుకొనక, ఇతరులచే కీర్తింపబడుచూ జీవన విధానము చేయవలెను.

హీనగుణమువాని నిల్లు సేరనిచ్చిన
 ఎంతవానికైనను నిడుము గలుగు!
 ఈఁగ కడుపుళ్ళాచ్చి ఇక్కట్లు చేయదా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: చెడ్డవానికి ఆశ్రయమిచ్చినచో, నెంతటివానికైననూ ఆపదలు తప్పవు. ఎలాగంటే కడుపులో ఈగ, పురుగులు ప్రవేశించి బాధ పెట్టు విధముగా చెడ్డవాడు తనకు ఆశ్రయం ఇచ్చిన వానికి ఆపదలు కలుగజేయును.

పంది పిల్ల లీను పదియు నైదింటిని
 కుంజరంబు లీను కొదమ నొకటి
 యుత్తమ పురుషుండు యొక్కడు చాలడా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము

భావము: పంది ఒక్కసారి పదుషైదు పిల్లలను కనును. కానీ గొప్పదైన ఏనుగు ఒక పిల్లనే కనును. కాబట్టి పెక్కు సంతానమున కంటే గుణవంతుడగు ఒక్కడు మేలు అని భావము.

నీళ్ల మీద నోడ నిగిడి తిన్నగ బ్రాకు
 బైట మూరెడైనబాఱలేదు!
 నెలవు తప్పచోట నేర్చిరికొరగాడు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: పడవ నీటియందు చక్కగా నడచును. భూమిమీద మూరెడైననూ పోజాలదు. అట్లే తన స్థానబలము లేకున్నచో బుద్ధిమంతుడు అయినను అతనిలో ఉన్న మంచిని ఇతరులు గ్రహింపలేరు. కాబట్టి ఎంతటివానికైనా స్థానబలమి తప్పకుండా ఆవసరం.

మాట నిలుపలేని మనుజుడు చండాలు
 డాళ్ల లేని రాజు యథముడండ్రు!
 మహిమ లేని వేల్పు మంట చూచిన పులి
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: లోకమున పల్నిన మాటను నిలుపుకోలేని నీచుడు, ఆజ్ఞను ఇవ్వలేని రాజును అథముడు. మహాత్తుడు చూపలేని దైవము మంటను చూచి పారిపోవు పులి వలె యుండును.

అల్పాడైనవాని కథిక భాగ్యముగల్ల
 దొడ్డవారిందిట్టి తొలంగగొట్టు!
 అల్పజాతి మొప్పె యథికుల నెఱుంగునా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: అల్పబుద్ధిగలవానికి సంపద గల్గినచో మంచి వారిని తిట్టి వెళ్లగొట్టును. నీచ కులమున పుట్టినవాడు భాగ్యవంత్డైనంత మాత్రాన ఎదుటివ్యక్తిలో మంచిని గ్రహించగల నేర్చిరితనం రాదు అని అర్థం. అంటే చుట్టూ ఉన్న మంచివారిని తెలుసుకొనలేదు.

ఎద్దుకైనఁగాని యేడాది తెల్పిన
మాట దెలసి నడచు మర్చుమెతుఁగి!
మొప్పె తెలియలేదు ముప్పదేండ్లకునైన
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: బండిలాగు నెద్దుకైననూ ఒక సంవత్సరముతర్పీదును ఇస్తే యజమాని మాటలు గ్రహించి నడుచుకుంటుంది. మూర్ఖుడకు మాత్రము ముప్పెవేళ్ళు వచ్చినా తన మూర్ఖత్వాన్ని మార్చుకోడు అని భావము.

నీచగుణములెల్ల నిర్మాలమైపోవు
కొదువ లేదు సుజన గోష్టివలన!
గంధమలద మేనికంపదగినయట్లు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: సుగంధభరితమైన చందనాన్ని శరీరానికి పూసుకుంటే దేహానికండే దుర్గంధం ఎలా దూరమవుతుందో అలాగే సుజన గోష్టి వలన మనలోని చెడు గుణాలన్నీ దూరమైపోతాయి. అందుచేత సదా సజ్జనుల సాంగత్యాన్ని కోరుకోవాలి.

పాల నీడిగింట గ్రోలుచు నుండెనా
మనుజులెల్ల గూడి మద్యముండ్రు
నిలువందగని చోట నిలువ నిందలు వచ్చు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: కల్లు అమ్మువారింటియందు పాలు త్రాగుచున్ననూ మనుజులు కల్లునే త్రాగుచున్నారని అందురు. ఎట్లనగా కల్లు త్రాగే చోటు అది. అచ్చులనేది త్రాగినా కల్లుగానే భావిస్తారు జనులు సుమా!

నీళలోన మీను నిగిడి దూరము పారు
 బైట మూరెండైన బారలేదు
 స్తానబల్యిగాని తన బల్యి కాదయా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: నీటియందు చేపపిల్ల నెంత దూరమైననూ పోగలదు. భూమి యందు మూరెడైననూ పోలేదు. అట్లే స్తానబలమున్నచో ఎలాంటి విజయమునైనా సాధిచంపచ్చ అని భావము.

అనువినాశమైన నానంద సుఖకేళి
 సత్యనిష్టవరుని సంతరించు
 సత్యనిష్టజూడ సజ్జన భావంబు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: సత్యనిష్టవరుడు తన ప్రాణాలు పోగాట్టుకునేందుకు సైతం ఆనందంగా సిద్ధపడతాడు గానీ అసత్యమాడటానికి మాత్రం అంగీకరించడు. అంటే ప్రాణం పోయే పరిస్థితి వచ్చినా అబద్ధం ఆడడు అని అర్థం. అట్లాంటి సత్యవంతుడు సజ్జనుడు, పూజ్యుడు చిరుసరణీయుడు. దీనికి హరిశ్చంద్రుడ తార్కాణం.

కులము లేనివాడు కలిమిచే వెలయిను
 గలిమి లేని వాడు కులము దిగును
 కులముకన్న భువిని గలిమి ఎక్కువ సుమీ
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: కులము తక్కువవాడు సంపదచే కీర్తి పొందును. భాగ్యము లేనివాడు కులముతో పెట్టుకోడు. జీవన విధానము చూమను. అందుచే కులముకంపే సంపదే ముఖ్యము.

త్రాడు పామటంచు దాజూచి భయపడు
దెలిని త్రాడనుట దీరు భయము
భయము తీరినపుడె బ్రహ్మంబు తానగు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: త్రాడును చూసి పాము అని అనుకుని ఒక్కోసారి మనిషి భయపడతాడు. అయితే అది పాముకాదు త్రాడు అన్న నిజాన్ని తెలుసుకొన్న క్షణంలో భయం తొలగిపోతుంది. భయం తొలగితే ఆనందం కలుగుతుంది. రజ్జు సర్పభ్రాంతి వంటిదే సంసారం. సంసారం భ్రాంతి అనేసత్యాన్ని గుర్తించినవాడు తనే బ్రహ్మమౌతాడు. అందుకే అన్నారు ‘ఆనందో బ్రహ్మ’.

పాలు పంచదార పాపడవండ్లలో
జాలబోసి వండంజవికి రాదు!
కుటిల మానవులకు గుణమేల కల్పరా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: చేదుగల పండ్లలో పాలు పంచదార పోసి వంటకము చేసిననూ చేదుగుణములెట్లు వుండునో, అట్లే మంచి గుణములెన్ని ప్రబోధించిననూ కుటిలుడు దుర్భణములను వీడడని భావము.

కులము గలుగువాడు గోత్రంబు గలవాండు
విద్య చేత విష్ణువీగువాండు
పసిడిగల్చువాని బానిన కొడుకులు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మంచి కులము గలవాడునూ, మంచి గోత్రము కలవాడునూ, విద్య చేత గర్వించువాడునూ, ముగ్గురూ సంపద గల వానిని చూచి, ఆశ్రయిస్తారు. ఆతిధ్యము పొందుతారు. వానికి బానిసగా యుంటారని భావము.

కనియు గానలేండు కదలింపండా నోరు
 వినయు వినంగలేడు విస్మయమున
 సంపదగలవాని సన్నిషాతంబిది
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: కంటితో చూచుచుండియు యథార్థమును తెలుసుకొనలేదు. దేవుని సృరింపడు. ఆశ్చర్యము కలుగునట్లుగ వినుచుండియు లోక విషయములు తెలుసుకొనుటకు ప్రయత్నించుడు. ధనవంతుల దుష్ట లక్ష్ణములు ఈ విధంగానే ఉంటాయి.

పూర్వజన్మమందు పుణ్యంబు చేయని
 పాపి తా ధనంబు బదయలేడు!
 విత్తమరచి కోయ వెదికన చందంబు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: పూర్వ జన్మలో ఒక్క పుణ్యకార్యం కూడా చేయకుండా ఈ జన్మలో ధనధాన్యాలతో తులతూగాలని, స్వర్గసుఖాలు కావాలని వాటిని అనుభవించాలని కోరుకున్నంత మాత్రాన అపి లభిస్తాయా? విత్తనమే నాటకుండా పంటకు ఆశ పడటం ఎంత అజ్ఞానమో పుణ్య కార్యాలు ఆచరించకుండా సుఖ భోగాలనూ అష్టవ్యాపారాలనూ కోరుకోవడం కూడా అంతే అజ్ఞానం.

మేంక కుతిక పట్టి మెడచన్న గుడవంగా
 ఆకలేల మను నాశగాక!
 లోభివాని నడుగ లాభంబు లేదయా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మేక యోక్క మెడ చన్న పట్టుకుని కుడిచినచో ఆకలి తీరదు. ఎందుకంటే అక్కడినుంచి పాలు లభించవు. అష్ట లోభివానిని అడిగిన కూడా ఎలాంటి ప్రయజనము ఉండదని గ్రహించాలి.

ఏమి గొంచవచ్చేనేమి తాఁగొనపోవు
 బుట్టువేళ నరుడు గిట్టు వేళ!
 ధనము లెచట కేఁగు దానెచ్చటికి నేఁగు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మనుజుడు పుట్టుకతో నేమి తెచ్చేను? చచ్చినచోనేమి తీసుకొనిపోవును? అట్లే ఈ సంపదాలు ఎక్కడికి పోవును? తానెక్కడికి పోవును? అని తెలుసుకోడు వేమా!

ఆశ చేత మనుజు లాయువు గలవాళ్ళు
 తిరుగుచుందురు భ్రమ ద్రిష్టిక
 మురికి భాండమందు ముసురు నీఁగల భంగి
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: జనులు ఆశచే ఆయుర్వ్యాయము ఉన్నంత వరకు కోరికలను విడువ లేక తిరుగుచుందురు. ఎట్టనగా దుర్వాసన కుండ యందు ముసురు ఈగల వలె తిరుగుచుందురు.

నీళ్ళలోని మీను నెఱమంన మాశించి
 గాలమందు జిక్కు కరణి భువిని
 ఆశ దగిలి నరుడు నాలాగ చెడిపోవు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: నీటియందలి చేప, మంసమును ఆశించి గాలమునకు చిక్కుకొన్నట్లు భూమి యందు ఆశతో నరుడు చేపవలే జీవించి నశించును.

పెట్టిపోయలేని వట్టి నరులు భూమి
 బుట్టనేమి వారు గిట్టనేమి
 పుట్టలోనఁజెదలు పుట్టవా గిట్టవా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: దానధర్మములేమాత్రం చేయనట్టి మనుజుడు పుట్టినా గిట్టినా ప్రయోజనం లేదు. ఎట్లనగా చెద పురుగులు పుట్టుట లేదా? చచ్చుట లేదా? వాటి వలన ఎవరికి మాత్రం ప్రయోజనం ఉంది? అలాగే దాన ధర్మములు చేయనట్టి వారి వలన కూడా ఎలాంటి ప్రయోజనం ఉండదని భావము...

ఆశకోసి వేసి యనలంబు చల్లార్చి
 గోచి బిగియగట్టి గుట్టుదెలిసి!
 నిలిచి నట్టివాండె నెఱయోగి యొందైన
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఆశను కోసి అగ్నియందు చల్లార్చి తన గోచి బిగియ కట్టి ఈ జన్మ లక్ష్మణములను తెలిసికొని నిలిచినవాడే యతీశ్వరుడు. వాడే యోగి యందురు వేమా!

కానివానితోడ గలసి మెలంగుచున్న
 గానివాని గానే కాంతురవనిఁ
 దాటి క్రిందంబాలు త్రిగిన చందమౌ
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: గౌరవము లేని వారితో మనం కలిసి తిరిగితే మనల్ని కూడా గౌరవములేని వాని గానే ప్రజలు భావిస్తారు. అంటే అలాంటి వారితో తిరగడం వలన మనల్ని కూడా గౌరవించరని అర్థం. ఎట్లనగా తాటిచెట్ల క్రింద కూర్చొని పాలు త్రాగుతున్నా కూడా చూసేవారు మనం కల్పుత్రాగుతున్నామనే భావిస్తారు కదా వేమా!!

తనువదెవరి సొమ్యు తనదని పోషింప
ద్రవ్యమెవరి సొమ్యు దాచుకొనఁగ
బ్రాణమెవరి పొమ్యు పారిపోకను నిల్వ
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఈ శరీరమెవ్వరి సొత్తు? ఈ ధనమెవ్వరిది? ప్రాణము పోకుండా నుండు వాడెవడు? ఇదంతా ప్రకృతి సహజమని గ్రహించ వలయును వేమా!

చదువు జడువకున్న సౌఖ్యంబులును లేవు
చదువు జిదివెనేని సరసుండగును!
చదువు మర్మమెరిగి చదువగ చూడడము
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: చదువు లేని వారికి సౌఖ్యం లభించదు. చదువుకున్న వాడె సరసుడు. చదువుకోవాలనే అభిలాష గలవాడు విద్యలలోని సారాన్ని, మర్మాన్ని గ్రహించడానికి చదవాలి. వృథా పరసము వలన ఎలాంటి ప్రయోజనము లేదు.

విడువ ముడువ లేక కుడువగట్టలేక
వెరపులేక విద్యవిధము లేక!
వెడల లేనివాని నడపీసు గనరొకో
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: సమయం సందర్భాలకూ తగినట్టుగా పట్టు విడుపులు ప్రదర్శించలేని అలోక్యాదూ, ధనం సంపాదించి కూడా ఆప్తులను ఆదుకోలేని వాడు, లోకానికి, మంచి చెడ్డలకు భయపడనివాడు, విద్యావిషీసుడు, సలుగురిలో కలసి మెలసి మెలగని వాడు, క్రమ పద్ధతి లేనివాడు నడిచే పీనుగుగా పరిగణించబడతాడు.

ఎరుకలేని దూర నెన్నాళ్ల గౌలిచిన
బ్రతుకులేదు వట్టి బ్రాంతికాని
గొడ్డటావు పాలు గోరితే చేపునా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఎండిపోయిన ఆవును పాలు ఇష్టమంటే ఏ విధముగా ఇష్టలేదో అట్టే తాను చేయించుకున్న కష్టమును గుర్తించలేని యజమాని వద్ద ఎంతకాలము పనిచేసిననూ వ్యర్థమే. అంటే కష్టము గుర్తించలేని యజమాని దగ్గర పనిచేయడం అన్నది వట్టి ఆవుతో సమానం.

కల్లులాడువాని గ్రామకర్త యెఱుగు
సత్యమాడువాని స్వామి యెఱుగు
బెక్కుత్తిండిపోతుఁబెండ్లుమెఱుంగురా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: అబద్ధములాడు వానిని గ్రామాధికారి గుర్తించును. నిజము పలుకువానిని దైవము గుర్తించును. తిండిపోతును భార్య గుర్తించును. ఇవిలోకసాధారణ విషయములు వేమా!

కల్ల నిజములెల్లఁగరకంతుఁడెఱుగును
నీరు పల్ల మెఱుఁగు నిజముగాను!
దల్లి తానెరుఁగును దనయుని జన్మంబు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మనుజుడు ఆడే అబద్ధములు, నిజములు ఆ ఈశ్వరునకు తెలుసు. నీరు పల్ల ప్రదేశమునకే పోవును. కుమారుని పుట్టుక తల్లికి తెలుసును వేమా!

ఉన్నఫునత బట్టి మన్నింతురేకాని
పిన్న, పెద్దతనము నెన్నబోరు
వాసుదేవు విడిచి వసుదేవునెంతురా?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మనిషి ఎన్ని గౌప్యగుణాలు కలిగి ఉంటే సంఘంలో అంత గౌప్యగా గౌరవిచబడతారు. గౌప్యతనానికి వయసుతో నిమిత్తం లేదు. వాసుదేవుడైన శ్రీకృష్ణుడు తన తండ్రి వసుదేవుని కంటే ఎక్కువగా గౌరవించి పూజించబడుతున్నాడంటే దానికి అతని గౌప్య గుణాలే కారణం.

తనకు గల్గు పెక్కు తప్పులుండగా
ఓగు నేరము లెంచు నొరులంగాంచి!
చక్కిలంబుంగాంచి జంతిక నగినట్లు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: చెడ్డవాని వద్ద అనేక తప్పులుండగా, వాడు ఇతరుల తప్పులను లెక్కించుచే ఉండును. అంటే స్వయముగా అతనే ఎన్నో తప్పులు చేసినవాడు అయినా కూడా అతను ఇతరుల తప్పులు ఎంచుతూ ఉంటాడన్నమాట. ఇది ఎలా ఉంటుందంటే చక్కిలము చూచి జంతిక నవ్వినట్లు ఉంటుందట...

మైలకోక తోడ మాసిన తలతోడ
ఒడలు ముఱికి తోడ నుండెనేని!
అగ్రకులజుడైన నట్టిట్టు పిల్వరు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: మురికి గుడ్డలతో గాని, మాసిన శిరస్తుతోగాని, శరీరము నందు దుర్గంథముతో గాని ఉన్నచో అగ్రకులజుడైనసూ పంక్తి వద్దకు ఆహ్వానించరు వేమా! అంటే గౌరవముగా చూడరని భావము.

ఒకనింజెఱచెదమని యల్లమండెంతురు
 తమదు చేటిరుంగరు ధరను నరులు!
 తమ్ము జెరుచువాండు దైవంబగాడొకో
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: దుర్మార్గులు కొండరు ఇతరులను చెరపుటకు ప్రయత్నిస్తారు. కానీ ఆ దుర్మార్గులను చెరపుటకు దేవుడున్నాడని గుర్తుంచుకో వేమా!

కోతినానరదెచ్చి కొత్త వట్టముగట్టి
 కొండముచ్చు లెల్ల గౌలిచినట్లు
 సీతిహీనునొడ్డ నిర్వాగ్యలుండుట
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: జ్ఞానము లేని వారి వద్ద భాగ్యము లేని వారు ఉండలేరు. ఎట్లనగా కోతిని తెచ్చి నూతనముగా రాజ్యాభిషేకమును చేసి కొండముచ్చులెల్ల వానిని కొలుచునట్లుగా ఉండును.

ఐదు వ్రేళ్ల బలిమి హస్తంబు వనిచేయు
 నందొక్కటియు వీడ బొందిక చెడు!
 స్వీయుడొకడు విడిన జెడుగదా వని బల్మీ
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: చేతికి ఐదు వేళల్లా ఉన్నప్పుడే నువ్వు చేయదలచిన పనిని సమర్థవంతంగా పూర్తి చేయగలవు. ఆ ఐదింటిలో ఏ ఒక్క వ్రేలు లోపించినా ఆ హస్తం ఎందుకూ కొరగాడు. అలాగే మనలను ప్రాణసమానంగా భావించి ప్రేమించే ఆప్మదు ఒక్కడు వీడినా కార్యహాన్ని జరగడమే కాకుండా జీవితంలో అభివృద్ధి సాధించడం కూడా చాలా కష్టం అవుతుంది.

కానివాని చేతఁగాను వీనం బిచ్చి
వెంటఁదిదుగువాడె వెత్తివాడు
పిల్లి తిన్న కోడి పిలిచిన పలుకునా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: హీనునకు వధ్యీ కొఱకు డబ్బునిచ్చి వసూలు చేయుటకు వాని వెంట తిరుగువాడు వెప్రివాడు. పిల్లిచే తినబడిన కోడి పలకరించితే పలుకునా? వేమా? పలుకదని భావము.

వానకురియకున్న వచ్చును జ్ఞామంబు
వాన గురిసెనేని వఱదపాఱు!
వఱద కఱవు రెండు వరునతో నెఱుగుడి
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: వర్షాలు కురవకపోతే దేశములో కరువు కాటకములు వస్తాయి. అలాగే వర్షాలు బాగా కురిస్తే వరదలు వచ్చును. ఈ విధంగా కరువు కాటకాలు, వరదలు రెండు వెంట వెంటవచ్చుట సహజము వేమా!

పుట్టిన జనులెల్ల భూమిలో నుండిన
బట్టునా జగంబు పట్ట దేవుడు!
యముని లెక్కరీషి నరుగుచు నుందురు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: భూమిలో పుట్టిన వారందరు గిట్ట యున్నచో చీము తిరుగుటకు ఖాళీయైననూ ఉండదు. అందుకే యముని లెక్క ప్రకారము అందటానూ వాని సన్నిధికి వెళ్లవలసినదేనా సుమా!

ఎలుక తోలు తెచ్చి యొన్నాళ్ల నుదికిన
నలుపు నలుపే కాని తెలుపు కాదు!
కొయ్యబొమ్మ దెచ్చి కొట్టిన పలుకునా?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: నల్లగా ఉండే ఎలుక చర్చాన్ని తీసుకుని వచ్చి ఎన్ని రోజులు పాటు ఉత్సవినా దాని నలుపు పోయి తెల్లగా మారదు. ప్రాణంలేని కొయ్యబొమ్మను ఎంత కొట్టినా దాని చేత పలికించడం సాధ్యం కాదు.

కోపమునను ఘనత కొంచెమైపోపును
కోపమునను గుఱము కొరతపడును!
కోపమునను బ్రతుకు కొంచెమైపోదును
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: తాను ఎంతటి ఉన్నత విద్యావంతుడైనపుటికీ, గొప్పవాడైనపుటికీ కోపానికి బానిసైతే తన గొప్పతనాన్ని కోల్పోతాదు. ఎందుకంటే కోపం వలన మనిషి వివేకాన్ని కోల్పోతాదు. వివేక హీనుడు చేసే పనులు చేసి తద్వారా కష్టాలు కొని తెచ్చుకుంటాడు కనుక కోపాన్ని జయించగలిగితే సునాయాసంగా కీర్తి శిఖరాలను అందుకోగలడు.

ఎన్ని చోట్లు తిరిగి యేపాట్లు పడినను
అంతనియ్యక శని వెంటందిరుగు!
భూమి క్రొత్తలైన భుక్కలు క్రొత్తలా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఎన్ని స్థలములు తిరిగిననూ, ఎన్ని కష్టములు పడిననూ, ఏమియును పొందనీయక శని వెన్నంటుచూ తిరుగుచుండును. భూమి క్రొత్తయైన భుక్కి క్రొత్తలా?

ఇమ్ము దప్పువేళ నెమ్ము లెన్నియు మాని
 కామమొక్క రీతి కడవవలయు!
 విజయండిమ్ము దప్పి విరటుని కొల్యండా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: పంచపాండవులందు గల అర్జునుడు విరటుని కొల్యాయందు ఉండలేదా? అట్లే స్థానము దప్పినప్పుడు విషయ వాంఛను, దిగులును, విడచి కాలము గడుపవలెను. జీవన మార్గమును అన్వేషించి బ్రతుకు వేమా!

కర్మమధికమైన గడచిపోవగరాదు
 ధర్మరాజు దెబ్బి తగనిచోట!
 గంకుభట్టుంజేసెంగటకటా దైవంటు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: కర్మమును ఎవ్వరునూ దాటజాలరు. దైవము రాజగు ధర్మజుని విరాట రాజు వద్ద కంకుభట్టు బేషమును ధరింపజేయలేదా! వేమా... అట్లే విధి బలవత్తరమని గ్రహించుము.

లక్ష్మీ యేలనట్టి లంకాధివతి పురి
 పిల్లకోత్తి పొంజు కొల్ల పెట్టిం!
 జేటు కాలమయినం జెఱువ నల్నులె జాలు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: రావణ బ్రహ్మ పట్టణమును లక్ష్మీదేవి యేలినది గదా! ఆ లంకను పిల్లకోతుల గుంపు నిప్పు అంటించి కొల్లకొట్టేను. అట్లే ఎంత బలము గలవాడైననూ కాలము కలసిరానిచో సేమియునూ చేయజాలడు వేమా!

ధనమెచ్చిన మదమెచ్చను
 మదమెచ్చిన దుర్గణములు మానక పోచ్చున్!
 ధనముడిగిన మదముడుగును
 మదముడిగిన దుర్గణంబు మానును వేమా!!

భావము: సంపదలు పెరిగే కొద్దీ గర్వం ఎక్కువవుతుంది. గర్వం పెరిగిన కొద్దీ దుర్గణాలు తప్పనిసరిగా పెరుగుతాయి. సంపదలు తరిగితే గర్వం తనంతట తానే తరుగుతుంది. గర్వం తగ్గిన నాడు దుర్గణాలు కూడా తగ్గిపోతాయి. దీని భావం దనవంతులందరికీ గర్వం పెరిగి, దుర్గణాలు పెరుగుతాయని కాదు. ధనమే దుర్గణాలకు మూలమని గ్రహించంజ. సంపదలు పెరిగినా కూడా గర్వం, అతిశయం లేకుండా నలుగురికీ ఉపయోగపడుతూ జీవించాలి.

చిక్కియున్నవేళ సిహంబునైనను
 బక్కకుక్క కఱచి బాధ చేయు
 బలిమి లేని వేళంబంతంబు చెల్లదు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: బలము తగ్గియున్నచో సింహమునైననూ బక్క కుక్క కరచును. ఆ విధముగానే బలము లేనపుడు పంతము చెల్లనేరదు వేమా.

అలను బుగ్గపుట్టినప్పుడే క్షుయమౌను
 గలను గాంచు లక్ష్మీఁగనుటలేదు
 ఇలను భోగభాగ్యమీతీరు గాదొకో
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: సముద్రపు అలలందు బుడగ ఏ విధముగా పుట్టుచూ గిట్టుచూ నుండునో అట్లే ఎల్లపుడు భోగ్యాఁగ్యములుండవు. ఒకదాని తర్వాత ఒకటి అనుభవిషయాలసి వచ్చుచుండును వేమా!

ఇచ్చవాని యొద్ద నీయని వాండున్న
జచ్చగాని యాని సాగనీడండు!
కల్పతరువు క్రింద గచ్చ పొదున్నట్లు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: దానము చేయువాని వద్ద లోభియగు బంట్రోతు ఉననచో దానములివ్వనీయడు. కీర్తి తెచ్చిపెట్టనీయడు. ఎట్లనగా కోరికలు ఇచ్చ కల్పవృక్షముల క్రింద ముండ్ల పొద ఉంటే ఆ వృక్ష సమీపమునకు రానివ్వవు కదా! ధర్మాత్ముని వద్ద కూడా లోభి ఉంటే అట్లేయగును.

గొడ్డుటావు బితుక గుండ గొంపోయిన
బండ్లనూడ దన్ను పాలనీదు!
లోభివాని నడుగ లాభంబు లేదయా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: గొడ్డుటావు దగ్గరకు కుండను తీసుకునిపోయి పాలు పితకదానికి ప్రయత్నిస్తే పట్ల రాలేలా తంతుందే కానీ పాలనివ్వడు. అట్లే అవసరమైనపుడు లోభిని సంప్రతించినా లాభము లేదని అర్థము.

అరయ నాన్ని యనక యడ్డ మాటాడక
తట్టు పడక మదిని దన్నుకోక!
తనది గాదనుకొని తాంబెట్టునదే పట్టు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ధర్మము చేసేటపుడు లేదనక, తొందరపడక, మనస్సులో ఇచ్చచున్నానే అని సంకోచించక పెట్టిన దానమే దానము. దాని ఫలము తొందరగా పొందగలడు వేమా.

కొంకణంబు పోవ గుక్క సింహము కాదు
 కాళి కరుగ బంది గజము కాదు!
 వేఱుజాతి వాండు విప్రుండు కాలుండు
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఈ దేశము వదిలి ఇతర దేశము వెళ్లిననూ కుక్క సింహము గాదు. కాళీ పట్టణమునకు పంది వెళ్లిననూ ఏనుగు కాదు. ఇతర జాతి వాడు లోకంలో విప్రుడు కాలేడు సుమా అని అర్థం.

దాత కాని వాని దఱచుగా వేండిన
 వాండు దాత యోనె వనుధలోన!
 ఆవురు దర్శయోనె యట్టిలో ముంచిన
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: దానము సేయని వానిని అప్పుడప్పుడు దానమడగ్గా అతడు దాతయగునా? ఆరిక గడ్డి సముద్రములో ఉంచినను దర్శయగునా? వేమా, ఎన్నటికినీ కాదు. దానబలము తెలియనిచో దాత కాలేడని అర్థము.

కలుష మానవులకు రాన్నింగారాదు
 అడుసులోన భాను డడగినట్లు!
 తేటనీరు పుణ్య దేహమట్లుంఊరా
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: బురదలో సూర్యుని ప్రతిబింబం ఏవిధముగా కనపడదో, అలాగే పాపచిత్తులకు జ్ఞానం కనిపించదు. నిర్వులమైన తేటనీటిలో సూర్యుని ప్రతిబింబం జ్ఞానం కనిపించదు. నిర్వులమైన తేటనీటిలో సూర్యుని ప్రతిబింబం ఎలా ప్రకాశవంతంగా కనిపిస్తుందో అలాగే పరిపుఢమైన మనస్సు గల పుణ్యాత్ములకు మాత్రమే జ్ఞానం గోచరిస్తుంది.

విత్తము గలవాని వీంపు పుండైనను
వసుధలోనఁజాల వార్తకెకు!
పేదవాని యింట బెండ్లయిన నెఱుగరు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ధనమున్నవారికి పుండు గల్గిననూ దేశమందు అంతట వార్తలు వ్యాపించును. ధనము లేని పేదవాని ఇంటి యిందు పెండ్లియగుచున్ననూ ఎవ్వరునూ చెప్పుకొరు పుమా. అంటే జనం ధనవంతుని గురించి మాట్లాడుకున్నంతగా పేదవాని గురించి మాట్లాడుకోరని అర్థం.

ఆపద గల వేళ నరసి బంధువుఁజూడు
భయము వేళ జూడు బంటుతనము!
పేద వేళ జూడు పెండ్లాము గుణమును
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఆపదలందు బంధువులను చూడుము, భయము గలిగినప్పుడు బంటుతనమును చూడుము. దారిద్ర్యము వచ్చినపుడు భార్య గుణమును చూడుము వేమా!

మొదట నాశపెట్టి తుద లేదు పొమ్మను
వరమ ల్వభులైన పాపులకును
నుసురు తప్పకంటు నుండేలు దెబ్బగా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము

భావము: మొదట అప్పు ఇచ్చెదనని ఆశ పెట్టి పిదప నేదియో నెపముతో లేదు అని చెప్పే లొభులకుసురు ఉండేలు దెబ్బగా తగిలి తీరును.

ఎండిన మానొకటడవిని నుండిన
నందగ్ని పుట్టి యూడ్చును చెఱ్లనే
దండిగల వంశమెల్లను
చండాలుండోకడు పుట్టి చదుపును వేమా!

భావము: అడవిలో ఎండిన చెఱ్లు ఒక్కటి ఉన్నా చాలు. దానిలో పుట్టిన అగ్ని వలన ఆ అరణ్యం అంతా దహించుకుపోతుంది. అలాగే ఎంతటి కీర్తిప్రతిష్ఠలు గల వంశంలోనైనా ఒక్క దుర్మార్గుడు జన్మిస్తే చాలు వాడి దుర్గుణాల కారణంగా ఆ వంశం పేనుప్రతిష్ఠలు మంటగలసిపోతాయి.

మగని కాలమందు మగువ కష్టించిన
సుతుల కాలమందు సుఖమునందు!
కలిమి లేమి రెండుగల వెంతవారికి
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: ఆడది భర్త యున్నపుడు కషపడినచో కొడుకుల కాలములో సుఖమును పొదును. సంపద, దారిద్ర్యములు రెండునూ ఎంత వారైననూ అనుభవించవలసిందే సుమా.

జంటి అలువిడిచి ఇ జాఱకాంతల
వెంట తిరుగువాడు వెత్తివాడు!
పంటచేను విడచి పత్తిగ యేతీనయట్లు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: లోకం జంటిలోని పెంఢ్లమును వదిలి వేశ్యల వెంట తిరుగువాడు వెరివాడు. ఎట్లనగాతన పొలములో పంట ఫలించుచుండగా, ఇతరుల పొలాల్లో పఱగి కొరకు తిరుగుచున్నట్లండును వేమా!

వశుల వన్నె వేరు పాలేక వర్షమౌ
బుప్ప జాతి వేరు పూజ యొకటి
దర్శనంబు వేరు దైవంబు ఒకటిరా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము

భావము: ఆపుల రంగుల వేరువేరైనప్పటికినీ పాల రంగు మాత్రము ఒక్కటే ఉండును. పుష్టుల రకములు, రంగుల వేరువేరుగా ఉన్నప్పటికీ పూజ మాత్రము ఒక్కటే ఉండును. దర్శనములు వేరైనప్పటికీ దైవము కూడా ఒక్కరే కదా వేమా.

పాలనీరు క్రమము పరమహంస యొఱుంగ
నీరుపాల క్రమము నెఱుగ వేల!
అజ్ఞాడైనవాడు అల శివునెరుగునా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: పాలనీటి గుణమును హంస తెలిసికొనును. నీవు తెలుసు కోజాలవు. అట్లే అజ్ఞానము గలవాడు భగవంతుని తెలిసికోలేదు వేమా.

పలు తొడవులు వేరు బంగారు మొకటియు
బకరగ ఘటము వేరు ప్రాణమొకటి
అరయ తిండ్లు వేరు యాకలి ఒకటిరా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: పలురకాల నగలైననూ బంగారం ఒక్కటే. అలాగే మనుష్యుల శరీరాలు వేరైనా ప్రాణము ఒక్కటే. తినే అహార పదార్థాలు వేరైనా ఆకలి ఒక్కటే...

మాట నిలుపలేని మనుజుడు చండాలు
 దాళ్ళ లేని రాజు యథముడండ్రు!
 మహిమ లేని వేల్పు మంట చూచిన పులి
 విశ్వదాభిరామ వినుర వేము!!

భావము: లోకమున పల్గొన మాటను నిలుపుకోలేని సీచుడు, ఆజ్ఞను ఇష్టాలేని రాజును అథముడు. మహాత్ముడు చూపలేని దైవము మంటను చూచి పారిపోవు పులి వలె యుండును.